

گفت‌وگویی صبا با قدمعلی سرامی

نویسنده و پژوهشگر

حذف پنج روز از سال در ایران باستان

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری وصف صبا
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفیعی

www.rooznamehsaba.com

rooznamehsaba

تهران - خیابان آیت الله مدنی - کوچه خجسته منش - پلاک ۵
تلفن: ۶-۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵
چاپ: موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران
توزیع: نشر گستر امروز

است که هر گاهنبار ۵ روز طول می کشید. نوروز یکی از همین گاهنبارها و مهمترین آنها بوده است. به همین دلیل است که تاکنون نیز ۵ روز اول نوروز را بیشتر جشن می گیریم که در قدیم به آن نوروز عامه می گفتند. باورهای ایرانیان بر این بوده است که اهورا مزدا جهان را در ۶ گاهنبار آفریده است در سه گاهنبار اول، آب، آسمان، زمین و سه گاهنبار دوم گیاه، حیوان و انسان را آفریده است. جشن نوروز در واقع به گاهنبار ششم، آفرینش انسان اشاره دارد که آغاز حیات جهان با وجود انسان است. چرا که قبل از آفرینش انسان گاهنبارهای دیگر معنی دار نشده بودند. در کلیت ایرانیان باستان با پاسداشت زمان و آئینی به همین نام باور داشتند که این زمان است که به همه چیز اعتبار می بخشد.

در ایران باستان یک سال با چه رویکردی بخش بندی شده است؟

بخش بندی سال در ایران باستان بر دو فصل بوده است. ۶ ماه اول سال تابستان خوانده می شد که از آغاز فروردین تا پایان شهریور بود و در بدو ورود به این ۶ ماه، جشن نوروز را برپا می کردند و شش ماه دوم سال هم زمستان نامیده می شد و با جشنی به نام مهرگان در ابتدای مهرماه به استقبال آن می رفتند. پنج روز آخر سال هم که به طور کل از ۱۲ ماه سالیانه جدا و حذف شده بود که از آن با نام خمسسه مستترقه، یا پنجه دزدیده شده یاد می کردند که معتقد بودند انسان در همین ۵ روز آفریده و پس از آن جهان با انسان شروع شده است.

اعیاد باستانی چه نقشی در زندگی ایرانیان داشته اند؟
مهم ترین نقشی که این اعیاد بازی می کردند این بود که در ابتدا بگویند عزیزترین چیزی که ما داریم زمان و عمر ماست. دومین چیز گردهمایی و باهمانی بود که آن را بسیار ارج نهاده و تکریم می کردند. آئین گردهمایی بر گرفته از این مضمون بود که همه آفرینش محصول ترکیب مولکولها با یکدیگر است. همان طور که در باور ایرانیان است که عشق آسمان و زمین باعث بوجود آمدن گیاه، حیوان و انسان شده است. صحبت خود را با این شعر مولانا به پایان می رسانیم که: حکمت حق در قضا و در قدر / کرد ما را عاشقان یک دگر / آسمان مرد و زمین زن در خرد / آنچه آن انداخت، این می پرورد.

این آیه هم ریشه در ۶ گاهنبار ایرانی دارد (گاهنبار؛ آیین و جشنی است که از دیرباز در پهنه ایران فرهنگی، به پا داشته می شده است، جشنی که نخستین پایه و مایه آن گرد هم آمدن، هم افزایی، همزوردی و شادی است. این واژه به معنای بارعام یا زمان گرد آمدن مردم در جایی، یا به معنای زمان نتیجه گرفتن است.) این گاهنبارها که اشاره به آفرینش جهان دارند، باورهایی ایرانی است که در همه ادیان نفوذ کرده است و در اسلام هم دیده می شود.

اعیاد ۶ گانه گاهنبارها از چه آئینی منتسب شده بودند؟
در فرهنگ ایرانی، زمان بسیار مقدس و از رکن های اصلی آن بوده است، آئین زمان قبل از بوجود آمدن آئین زرتشت در ایران بوده است. این آئین بیشترین قدمت را در ایران باستان دارد و نمادی از خدایی است که در زمانی که هیچ چیز وجود ندارد نیایش هایی به جای می آورد تا پسری با ویژگی های آرمانی او را آفریند که جهان را بیافریند. بعدها همین آئین را در فرهنگ ایرانی و عربی به آئین دهری و همین طور در فرهنگ غربی ها به نام زروانیسم نامگذاری شده است. این تقدس زمان، به حدی بوده که ایرانیان هر روز از ۳۰ روز ماه را به نام یک ایزد نامگذاری می کردند و مثل حالا نبود که فقط ۷ نام برای ایام هفتگی وجود داشته باشد. در تداوم همین فرهنگ است که امروزه مهم ترین ثروت آدمیان زمان و عمر شمرده می شود. خواجه حافظ شیرازی در قرن ۸ میلادی در اشعار خود به زمان و عمر پرداخته است، مانند این بیت که گفته است: وقت را غنیمت دان آن قدر که بتوانی / حاصل از حیات ای جان این دم است تا دانی. و یاد رفتی دیگر آورده است که: بلبل عاشق، تو عمر خواه که آخر / باغ شود سبز و شاخ گل به بر آید. این اشعار به ما می گویند؛ آنچه که ما برای سعادت خود باید بخواهیم پول، طلا و دلار نیست، زمان است اگر ما زمان را داشته باشیم می توانیم همه چیز را داشته باشیم و اگر زمان نداشته باشیم، دیگر هیچ چیز هم نداریم.

جشن عید نوروز، چگونه وارد فرهنگ ایرانیان شده است؟

در ایران باستان ۶ مراسم گاهنبار در طول سال برگزار می شده

سمیه خاتونی - در واپسین روزهای سال، سالی که با تمام سختی ها و شادی های نداشته، آخرین بر گه های دفتر زربین اش ورق می خورد به سراغ استادی رفتیم که شاگردی را در پیشگاهش به جا نیاورده ایم، نمی دانم شاید به همین دلیل است که به تجربه روزهایی ناخوش نشسته ایم، حرف از یک تن یا دو تن نیست، حرف از یک اقبال عمومی است که در انتخاب دچار اشتباه شده است و گوش شنوای خود را به روی کسانی باز گذاشته که دانش سخن ندارند! من هم یکی از شما هستم در همین اشتباه های پر تکرار، که گاهی به تناسب شغل افتخار هم صحبتی با این استادان نصیبم می شود. در این گفتگو به بهانه نوروز در ایران باستان، با قدمعلی سرامی هم کلام شدم که در ادامه می خوانید.

قدمعلی سرامی (زاده ۸ بهمن ۱۳۲۲ در رامهرمز)، نویسنده، شاعر و پژوهشگر ایرانی در حوزه ی زبان فارسی و عضو هیئت امنای بنیاد فردوسی است. او یکی از پنج استاد برتر شاهنامه پژوه ایران به انتخاب نخستین دوره ی جایزه ی پژوهش پرفسور آقاییزگ در سال ۱۳۹۰ است.

آفرینش و زایش زمین در فرهنگ ایران باستان چقدر قدمت دارد؟

فرهنگ ایران باستان یکی از ۵ فرهنگ های ریشه دار و اصیل در جهان است. بخش بزرگی از مسیحیت که بالای ۴ میلیارد پیرو دارد زیر ساخت های فرهنگی شان در میترائیسم ایرانی ریشه دارد. فرهنگی که سرداران رومی از ایران به روم برده و از آنجا به تمام اروپا اشاعه پیدا کرده است. نمود آئین های ایرانی در غرب کاملاً مشخص است مثلاً در پایتخت انگلستان، شهر لندن آئین معبد میترا و ... دیده می شود. همین طور آئین های یهود و مسیحیت بسیار متأثر از آئین های کهن ایران باستان بودند و فرهنگ غنی ایرانی در زیر ساخت های آئینی آنها دیده می شود. همه ادیان بزرگ دنیا معتقدند که خدا دنیا را در ۶ روز آفریده است همان طور که در قرآن هم آمده است "وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ" (همانا ما آسمان ها و زمین و آنچه را میان آنهاست در شش روز آفریدیم)

شما معتبر هستید شماره معتبر بخرید

فروش ویژه شماره های خاص اعتباری و دائمی تا ۴۰٪ تخفیف

از طریق shop.mci.ir و تمامی مراکز فروش و خدمات همراه اول

www.mci.ir